

EGY BONYOLULTABB KÜLÖNÍRÁSI-EGYBEÍRÁSI KÉRDÉSRŐL

Dr. Ludányi Zsófia

Nyelvtudományi Kutatóközpont

Nyelvtechnológiai és Alkalmazott Nyelvészeti Intézet

A z egyik levélíró azzal a kérdéssel fordult a Nyelvtudományi Kutatóközpont nyelvi közönségszolgálatához, hogy egy azonosító karszalagon miképpen tüntessék fel az alábbi kifejezést:

- VII-es véralvadási faktor hiány
- VII-es véralvadási faktorhiány
- VII-es véralvadási faktor-hiány
- VII-es véralvadásfaktor-hiány

Vagy esetleg egyszerűbb formában:

- VII-es faktor hiány
- VII-es faktorhiány

A kérdéses szerkezet szabályok szerinti írásmódja valóban meglehetősen bonyolult, problematikus a benne szereplő római szám miatt. Nézzük meg először az egyszerűbb esetet, hogyan alakulnának az írásmódok, ha a római számmal jelölt jelző nem szerepelne a kifejezésben.

A *faktorhiány* birtokos jelzői alárendeléseként egybeírandó (< a faktor hiánya). A *véralvadásfaktor-hiány* azonban a helyesírási szabályzat (AkH.) 139. pontja alapján kötőjellel írandó, mert többszörös, kettőnél több tagú

összetétel, melynek szótagszáma meghaladja a 6-ot. A *véralvadásfaktor-hiány* szintén kötőjellel írandó, csak egy másik szabály, a 141. b) pont miatt (ezt a régebbi kiadású helyesírási szabályzat mozgószabálynak nevezte). Ha egy különírt szókapcsolat (*véralvadási faktor*) olyan utótagot kap (*hiány*), amely az egész kapcsolathoz járul, az egyébként különírandó részt az új alakulatban egybeírjuk, és ehhez az utótagot (a szótagszámtól függetlenül) kötőjellel kapcsoljuk: *véralvadásifaktor-hiány*.

A római számot is tartalmazó szerkezet leírásának nehézsége abból adódik, hogy olyan többszörös összetételről van szó, amelyben a *VII-es véralvadási faktor* szerkezet egészéhez járul a *hiány* utótag, ezért az előbb említett 141. b) pontot kellene alkalmazni: az eredeti szerkezetben szereplő tagokat egybeírni (a *VII-es véralvadási faktor* szerkezetből eszerint **VII-esvéralvadásifaktor* vagy **VIIesvéralvadásifaktor* lenne), és a *hiány* utótagot kötőjellel kapcsolni hozzá. Ezt a szabályt azonban az eredeti szerkezetben található római számmal írt jelző miatt nem lehet alkalmazni (tehát nem írhatjuk, hogy **VIIesvéralvadásifaktor-hiány*). A római szám okozta problémát a levélíró által java-

solt egyszerűsítés sem oldja meg (*VII-es faktor hiány*), mivel az egyszerűsített szerkezetben is fennáll az a helyzet, hogy a *VII-es* nem a teljes szerkezetnek, illetve nem a *hiány* szónak a jelzője, hanem az adott véralvadási faktornak.

A probléma megoldása tehát ebben az esetben az eredeti szerkezet átfogalmazása lehet oly módon, hogy a tagok közötti birtokos jelzői alárendelő viszonyt jelöltté tesszük. Összességében tehát a levélírónak az azonosító karszalag felirataként az alábbi szerkezeteket javasoltuk:

- (a) *VII-es véralvadási faktor hiánya*
- (a) *VII-es faktor hiánya*

A birtokos jelzői alárendelő szerkezetekben általában határozott névelő is szerepel a birtokos jelző előtt, de mivel feliratról van szó, elképzelhető a névelő elhagyása is ebben a helyzetben, ezért szerepel a névelő zárójelben.

Összességében tehát azt mondhatjuk, hogy sok esetben – ahogy itt is – célszerűbb a kifejtőbb, körülírtabb szerkezetes megoldást alkalmazni a szóösszetétel helyett.

IRODALOM

1. AkH.12 = Magyar Tudományos Akadémia 2015. A magyar helyesírás szabályai. Tizenkettedik kiadás. Akadémiai Kiadó. Budapest.